Makars förmögenhetsförhållanden

Tyskland

1 Finns det ett lagstadgat system för makars förmögenhetsförhållanden i denna medlemsstat? Vad föreskriver det?

Vem som äger den egendom som förvärvats under äktenskapet och hur den ska fördelas efter äktenskapets upplösning avgörs alltid av egendomsordningen enligt familjerätten. De förmögenhetsrättsliga verkningarna av att äktenskap ingås regleras i civillagens bestämmelser om makars egendomsordning (*Bürgerliches Gesetzbuch*, BGB). BGB omfattar följande egendomsordningar: gemensamt ägande av förmögenhetsökning under äktenskapet, ordning enligt vilken all egendom är enskild, giftorättsgemenskap och s.k. selektivt gemensamt ägande av förmögenhetsökning under äktenskapet (*Wahl-Zugewinngemeinschaft*).

2 På vilka sätt kan makar ordna sina förmögenhetsförhållanden? Vilka är de formella kraven i detta fall?

Såvida inte makarna kommit överens om en annan ordning genom registrerat äktenskapsförord, gäller giftorättsordningen gemensamt ägande av förmögenhetsökning under äktenskapet. Gemensamt ägande av förmögenhetsökning under äktenskapet innebär att all egendom är enskild under äktenskapet, men skulle giftorättsordningen upphöra sker en utjämning mellan makarna av den förmögenhetsökning som ägt rum under äktenskapet.
Egendomsordningen enligt vilken all egendom är enskild måste däremot avtalas mellan makarna genom registrerad överenskommelse. Den innebär att makarnas respektive tillgångar är fullständigt åtskilda, utan att någon utjämning görs dem emellan av förmögenhetsökning under äktenskapet efter äktenskapets upplösning. Var och en av makarna behåller som sin egendom de tillgångar som vederbörande förvärvat före och under äktenskapet. En ordning där all egendom är enskild kan också inträda utan uttryckligt avtal mellan makarna, till exempel om giftorättsordningen upphävs eller utesluts genom äktenskapsförord utan att någon annan giftorättsordning avtalats i dess ställe.
Om makarna väljer giftorättsgemenskap som sin giftorättsordning måste de också godkänna detta i ett registrerat avtal. I en sådan ordning blir den egendom som medfördes i äktenskapet och de tillgångar som förvärvades under äktenskapet i regel makarnas gemensamma egendom (eller *Gesamtgut – det gemensamma boet*). Utöver detta kan makarna ha s.k. separata tillgångar (*Sondergut*), vilka inte blir deras gemensamma egendom. Det rör sig om tillgångar som inte kan överföras genom rättshandlingar (t.ex. icke-utmätningsbara fordringar eller andel i ett partnerskap). Slutligen kan vissa tillgångar vara förbehållna en make eller maka med ensamt ägande. Som en särskild form av giftorättsgemenskap kan makarna också inrätta en s.k. egendomsgemenskap för egendom som endera av dem förvärvat genom arbete under äktenskapet (*Errungenschaftsgemeinschaft*). Därför måste de under äktenskapsförordet förklara att de tillgångar som förvärvats före äktenskapets ingående ska vara tillgångar med särskild förfoganderätt.
Syftet med den fransk-tyska giftorättsordningen med selektivt gemensamt ägande av förmögenhetsökning under äktenskapet är att undvika eventuella rättsliga problem under äktenskap, särskilt mellan en fransk och en tysk medborgare, till följd av ländernas olika regler om egendomsförhållandena. Om makarna väljer denna selektiva giftorättsordning, förblir deras respektive egendom – som i det tyska fallet med förmögenhetsökning under äktenskapet – åtskild under äktenskapet. Det är först vid upplösningen av giftorättsordningen som förmögenhetsökningen fördelas mellan makarna. Trots den materiella likheten med den tyska formen av förmögenhetsökning under äktenskapet förekommer det ett antal franska specialfall av det selektiva gemensamma ägandet av förmögenhetsökning under äktenskapet. Till exempel beaktas inte ersättning för sveda och värk eller fastigheters slumpmässiga värdeökningar (t. ex. genom att ett område får börja användas till bostadsbyggande) vid utjämning mellan makar av förmögenhetsökning under äktenskapet.

3 Finns det begränsningar för hur makar kan ordna sina förmögenhetsförhållanden?

Om makarna anser att den lagenliga giftorättsordningen i deras fall inte motsvarar det selektiva gemensamma ägandet av förmögenhetsökningen under äktenskapet, kan de låta registrera ett äktenskapsförord. I detta kan makarna till exempel avtala om att all egendom ska vara enskild eller gemensam, eller om att frångå lagstiftningen inom ramen för en viss giftorättsordning. De kan också avtala om utjämning av pensionsrättigheter eller underhåll.
Vid undertecknande av äktenskapsförord måste man under alla omständigheter se till att de avtalade bestämmelserna faktiskt är giltiga. Om ett äktenskapsförord exempelvis ensidigt missgynnar endera av makarna och vissa andra omständigheter föreligger, kan det anses strida mot god sed och följaktligen vara ogiltigt. I detta fall gäller de rättsliga bestämmelser som äktenskapsförordet syftade till att frångå. Rättspraxis på detta område är mycket varierande. Huruvida regleringen i ett äktenskapsord faktiskt strider mot god sed och således är ogiltig eller måste anpassas kan därför bara bedömas från fall till fall.

4 Vad är de rättsliga följderna av äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap?

Enligt den lagstadgade giftorättsordningen gemensamt ägande av förmögenhetsökning under äktenskapet ska en upplösning av denna ordning (t.ex. vid makes frånfälle, äktenskapsskillnad eller avtal om annan giftorättsordning) leda till utjämning mellan makarna av den förmögenhetsökning som skett under äktenskapet. Utjämningen av en förmögenhetsökning är så utformad att den make som under äktenskapet haft störst förmögenhetsökning ska till den andra maken överföra hälften av differensen mellan vederbörandes förmögenhetsökning och den egna.
Om giftorättsgemenskap valts som giftorättsordning leder äktenskapsskillnad – sedan eventuella skulder reglerats – till att det gemensamma boet delas. Var och en av makarna har i princip rätt till hälften av återstoden. Har makarna däremot kommit överens om att all egendom ska vara enskild, innebär denna fullständiga åtskillnad mellan makarnas tillgångar att det inte genomförs någon utjämning av tillgångarna efter upplösningen av giftorättsordningen.
Rätten till underhåll påverkas inte av giftorättsordningen. Om makarna har separerat utan att äktenskapsskillnad ännu inträtt, har en make som har behov av underhåll i princip rätt till underhållsbidrag från den make som har ekonomisk förmåga att betala. Underhållsanspråk kan resas endast till dess att beslutet om äktenskapsskillnad vunnit laga kraft. Efter äktenskapsskillnaden kan den underhållsberättigade dock under vissa omständigheter ansöka om underhållsbidrag efter äktenskapet. Gällande lag omfattar följande typer av underhållsanspråk: underhåll till vårdnadshavare av barn, underhåll på grund av ålder, sjukdom eller funktionsnedsättning, underhåll på grund av arbetslöshet, underhållsbidrag (*Aufstockungsunterhalt*), underhåll för utbildning, fortbildning eller omskolning och underhåll på grund av skälighet.
Även om det föreligger giltiga skäl till äktenskapets upplösning, kan utjämnings- och underhållsanspråk ändå uppstå i enskilda fall.

5 Vilka är följderna för makars förmögenhetsförhållanden om en av dem avlider?

Om endera av makarna under äktenskap med giftorättsordningen gemensamt ägande av förmögenhetsökning under äktenskapet avlider, görs en schablonutjämning. Denna utjämning innebär en höjning av arvslotten med en fjärdedel, oavsett om den avlidne haft någon förmögenhetsökning under

äktenskapet. Om efterlevande make inte ärver avliden make eller frånsäger sig arv, kan vederbörande begära utjämning av den faktiskt gjorda förmögenhetsökningen och dessutom hävda rätten till den så kallade lilla reserverade andelen (*kleiner Pflichtteil*). Den lilla reserverade andelen beräknas utifrån den lagstadgade arvslotten, utan beaktande av det schablonbelopp som erhålls genom utjämningen av förmögenhetsökningen.
Har makarna avtalat om att all egendom ska vara enskild, görs ingen schablonutjämning av förmögenhetsökningen vid upplösning av äktenskapet. I stället tillämpas den allmänna lagstadgade arvsordningen.
Om egendomsgemenskap valts som giftorättsordning blir kvarlåtenskapen hälften av det gemensamma boet, av den avlidnes egendom med särskild förfoganderätt och av den avlidnes särskilda egendom. Efterlevande makes arvslott ska fastställas i enlighet med de allmänna bestämmelserna.

6 Vilken myndighet har behörighet att besluta i mål om makars förmögenhetsförhållanden?

Familjedomstolen har materiell behörighet i frågor som rör makars egendomsförhållanden, alltså i mål som gäller anspråk förankrade i egendomsordningen för äktenskap, särskilt fördelning av makarnas förmögenhetsökning under äktenskapet.

7 Vilka är verkningarna av makarnas förmögenhetsförhållanden på ett rättsligt förhållande mellan en make och tredje man.

En gift person är i regel endast ansvarig för sina egna skulder och endast med sina egna tillgångar som säkerhet. Detta gäller dock inte transaktioner som står för en skälig täckning av familjens dagliga behov.
Enligt giftorättsordningen gemensamt ägande av förmögenhetsökning under äktenskapet medges undantag från principen om fri förfoganderätt. Om endera av makarna önskar förfoga över hela eller nästan hela sin egendom (för avyttring, gåva osv.) krävs samtycke från den andra maken. Detsamma gäller när en gift person önskar förfoga över egendom som tillhör det gemensamma hushållet trots att vederbörande är ensam ägare till den.
Enligt giftorättsordningen där all egendom är enskild får var och en av makarna däremot förfoga över hela sin egendom och behöver inte den andra makens samtycke för förfogande över hushållseffekter.
Har makarna enats om giftorättsordningen giftorättsgemenskap, ska de i princip tillsammans förvalta det gemensamma boet, såvida inte endast endera av makarna anförtrotts förvaltningen genom äktenskapsförord. Det gemensamma boet ansvarar för varje skuld som härrör från en rättshandling som under giftorättsgemenskapen utförts av endera av makarna endast om den andra maken lämnat sitt samtycke till transaktionen eller om rättshandlingen påverkar hela egendomen.

8 En kort beskrivning av förfarandet för uppdelning, däribland delning, fördelning och avveckling av makarnas egendom i denna medlemsstat.

Den gemensamma bostaden och hushållseffekterna kan delas upp antingen under separationstiden eller efter äktenskapsskillnaden. Om samägande har uppstått på annat sätt och makarna inte kan enas, ska egendomen auktioneras bort och intäkten delas.

9 Vilket förfarande, vilka handlingar och vilken information krävs normalt för att registrera fast egendom?

Om makarna väljer giftorättsgemenskap som sin giftorättsordning, måste de lämna in det registrerade äktenskapsförordet till fastighetsregistret och begära korrigering i fastighetsregistret. I alla övriga fall, dvs. där makarna inte väljer giftorättsgemenskap som sin giftorättsordning, finns inget behov av korrigeringar i fastighetsregistret.

Senaste uppdatering: 02/11/2023

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.